

mini seorsim veri combinatione sæpe falsi redduntur, præsertim familiares. E. g. Dum germanus diligens alterius studium his terminis significare vult: Er studieret wie ein Pferd.

§. 84. Terminus *clarus* est, cujus significatus est clarus; *obscurus*, cujus significatus obscurus est, vel absolute, & hic esset terminus falsus, vel respective: obscurus, in quantum ejus significatus non facile cognoscitur, dicitur *non intelligibilis* (*unverständlich*), vel absolute, vel respective. Qui utitur terminis intelligibilibus, *perspicuus* est (*redet deutlich, verständlich, faßlich*).

§. 85. Terminus, cujus significatus clare cognoscitur verus, est *certus*; cujus significatus non clare cognoscitur verus, est *incertus*.

§. 86. Veritas, claritas, intelligibilitas, certitudo terminorum perfectiones sunt, & media, quibus præcavetur *logomachia* (*der Wortstreit*).

SECTIO III.

DE

DEFINITIONIBUS.

§. 87.

Definitio logica (eine logische Erklärung) est conceptus distinctus determinatus (67.) terminis expressus. E. g. Triangulum est figura tribus in eis terminata. Conceptus definitus *definitum* (*der erklär*

erklärte Begriff), ipsa definitio *definiens* (der erklärende Begriff) dicitur.

§. 88. Conceptus distinctus non determinatus sive *mancus*, sive *abundans* (67.) terminis expressus est *descriptio* (eine Beschreibung). E. g. Homo est animal *sagax*, *memor*, *plenum rationis*, & *consilii*; & hic hominis conceptus est *abundans*. *Descriptio* vaide *abundans definitio exegetica* dicitur, licet non sit definitio. E. g. Declaratio alicujus per omnia causarum genera, item per multa adjuncta, & circumstantias.

§. 89. Requisita definitionis se tenent ex parte terminorum.

A) Ex parte conceptuum requiritur :

1) Conceptus definitionem ingredients sint clari & absolute, & respective (63. & 12.). Nam definitio est conceptus alicujus distinctus; hinc notæ debent clare cognosci (64.); conceptus vero notarum ingrediuntur definitionem (40.); ergo & hæc debent clare cognosci; unde *obscuram per æque aut magis obscurum definiri non potest*. Sic nulla est hæc definitio motus: Motus est actus entis in potentia, quatenus in potentia.

2) Conceptus ingredients non sint plures, nec pauciores, quam ad definitionem requiruntur. Nam definitio est conceptus distinctus determinatus. Hinc definitionem non ingrediuntur notæ in aliis definitionis

tionis notis jam contentæ; neque tales, quæ satis determinantur per notas in definitione necessarias. Sic vitiosa est hæc: Triangulum est figura tribus lineis terminata, & tres habens angulos.

- 3) Non sint in definitione conceptus sub definito contenti (41.). Nam definitio est conceptus distinctus; Conceptum autem definiti distinctum non ingrediuntur, nisi conceptus notarum in definito contentarum; hinc non nisi conceptus in definito contenti; adeoque in definitione generis non sit conceptus speciei, nec in definitione speciei conceptus individui. Unde non valet hæc: Triangulum est figura tribus lineis rectis terminata.
- 4) In definitione repræsententur tantum notæ; constantes est enim definitio conceptus completus; hinc definitum semper per definitionem debet ab omnibus aliis posse discerni; ergo debent repræsentari notæ definito semper convenientes; illæ autem solæ sunt notæ constantes, & vel essentialia, vel attributa; hæc igitur solæ repræsententur in definitione. In descriptione possunt etiam variabiles repræsentari.
- 5) Notæ in definitione repræsentatæ sint communes, & propriæ. Nam definitio est conceptus distinctus completus; ergo repræsentat definiti notas, in definito autem sunt notæ communes, & propriæ:
ergo

ergo & definitio has repræsentet. Unde *definitio constet genere* (46.) & *differentia* (48): Sed, quantum fieri potest, *genere proximo* (47.), & *differentia specifica*: nam remotum habet notas pauciores, quam genus proximum; & *differentia generica* pauciores, quam *specifica* (45.).

- 6) Notæ definitionis simul sumptæ convenienti definito soli, & illi omni, cui convenit definitum. Nam si notæ simul sumptæ etiam convenirent aliis, per has definitum ab omnibus aliis non distingueretur, quod est contra finem, & conceptum definitionis. Si vero non convenient omni, cui convenit definitum, jam definitum convenit pluribus, quam definitio, ergo per illam non posset distingui ab iis aliis, quibuscum præterea convenit, quod iterum est contra notionem definitionis. Hinc *definitio nec latior, nec angustior sit definito*, & definitio, & definitum sint conceptus reciproci (44.) Peccant hæ: virtus est habitus agendi; &: virtus est habitus agendi secundum leges urbanitatis.

- 7) Definitum, aut potius definiendum, non fit in definitione sua tanquam nota neque ut mediata, neque ut immediata (36. n. 7.), idem enim nequit se ipso esse clarius; quæ autem in definitione insunt, eum in finem insunt, ut definitum reddatur clarius. Sic non valet: *Triangulum est figu-*

ra triangularis. Si definitum fiat nota mediata suæ definitionis, committitur *circulus* (die Wiederkehr im Erklären), vel proximior, vel remotior, prout nempe resolutio notarum definitionis sæpius institui debet, donec deveniatur ad ipsum definitum. E. g. *Naturale* est effectus, qui contingit absque miraculo, & *miraculum* est effectus non *naturalis*. Item: *Quantitas* in rebus est id, quod augeri, aut minui potest; augetur vero id, quod majus redditur; majus est id, cujus pars alteri toti est æqualis; æquale alteri est id, quod eandem cum altero *quantitatem* habet.

B) Ex parte terminorum:

a) generatim: adhibeantur termini, qui habent perfectiones eorundem (86.).

b) speciatim

1) In definitione non sint termini vagi (77); hinc, si adhibendi sunt, figantur.

2) Nunquam adsint perfecte synonymi: nihil enim distinguunt. Imperfecte synonymi, si serviant ad claritatem etiam relativam (12.), adhibendi sunt.

§. 90. Conceptus vel vere, vel apparenter *negativus*, si determinatus sit, est *definitio negativa*. Hæc valet, si definiti oppositum jam ante definitione positiva fuit declaratum, aut ipsum definiendum sit negativum.

§. 91. Definitio, quæ definiti essentiam, adeoque complexum essentialium definiti, repræsentat, est *realis* (eine Sacherklärung); quæ definiti essentiam non repræsentat, sed vel essentialia aliqua, vel attributa, vel utraque simul, est *nominalis* (eine Worterklärung). Triangulum est spatium tribus lineis clausum, est *realis*. Triangulum est figura tres tantum habens angulos, est *nominalis*.

§. 92. Definitio *ortus rei est genetica* (die Erklärung der Entstehungsart). Hæc a quibusdam sola dicitur *realis*, quia repræsentat modum, quo res possibilis est. Rei vero ex ortu suo declaratio est descriptio rei *genetica*. E. g. Circulus oritur, si recta puncto immobili affixa ducatur in orbem, donec ad punctum illud redeat, a quo moveri cœpit; & hæc: circulus est figura, quæ oritur, si recta puncto immobili affixa ducatur &c. Prior est definitio ortus circuli; posterior est descriptio *genetica* circuli.

§. 93. In omni definitione fit resolutio conceptuum, e quibus conceptus definiendus coalescit: sic conceptus legis definitione resolvitur in hos: 1) decreti, 2) superioris, 3) obligationis, 4) subditi. Ubi nulla resolutio possibilis est, nulla etiam possibilis est definitio.

§. 94. Definitio *nominalis* potest fieri per plura, aut pauciora, per hæc vel alia definiendi essentialia, vel attributa, vel utraque simul, quomodocunque facta sit, erit legitima, si sit conceptus distinctus determinatus; atque hinc simul
patet,

patet, posse plures definitiones nominales esse legitimas: e. g. Deus est ens independens; est ens infinitum; est ens necessarium. Neque alio sensu definitiones nominales arbitrariæ sunt, quam quod possim eligere ex notis rei constantibus, quas voluero. Unde una definitio nominalis altera sæcundior, clarior, & ad finem propositum aptior esse potest.

§. 95. Definitio vera est, quæ convenit cum definito & regulis logicæ (89.); quæ convenientia, si clare cognoscatur, definitio certa est. Omnis autem definitio certa esse debet: ceteroquin ex illa nihil certi cognosci potest.

§. 96. Si quid cognitioni additur, ut fiat certa, dicitur ipsa *probari*. Hinc definitioni, nisi per se satis clara sit, addatur, ut certum fiat, esse definitionem veram; sive: definitio, quatenus definitio, probetur.

§. 97. Formaturus definitionem realem 1) inquireat in essentiam definiendi a) attendendo ad ortum rei, si fieri id possit: dum enim cognoscitur modus, quo res aliqua oritur, mediate, mediante scilicet conceptu intuitivo, simul possibilitas rei cognoscitur. b) Resolvendo, si res fuerit composita: cognitis enim partibus, earundemque nexu cognoscitur essentia compositi. c) Abstrahendo, & combinando: abstractione enim deteguntur genera, & species, & horum essentia; combinatione autem, etiam quandoque arbitraria (57.) detegitur rei alicujus possibilitas. Sic multarum rerum essentia combinatione detectæ sunt in mathesi,

thesi, in mechanica, in arte medica &c. d) Investigando rationes proprietatum rei, & rationum rationes, donec deveniatur ad primas: hæ enim simul sumptæ essentia sunt 2) Essentia detecta, formet illius conceptum distinctum determinatum, eundemque terminis claris & certis proponat.

§. 98. Formaturus definitionem nominalem 1) inquiret in essentialia & attributa (68. lit. d) & 97.) 2) Ex his seligat illa, & tot, quot ad conceptum distinctum determinatum requiruntur, & conceptum proponat terminis.

§. 99. Cum omnis definitio fiat resolvendo definitum in conceptus ipsum ingredientibus, & hos claros, patet, cognitionem definitione extensive & intensive perfici. Sed tamen, quæ clariora sunt, quam definitione fieri possint, non debent definiti: multa etiam a nobis non possunt definiti: hæc, si fieri possit, descriptione distinguantur: definitioni enim obscuræ, & incertæ semper præferenda est descriptio clara, & certa.

SECTIO IV.

DE

DIVISIONE.

§. 100.

Conceptuum in aliquo conceptu contentorum (40.) enumeratio est *partitio* (Abtheilung). E. g. Con-